

og omhyggeligt arbejde, som i væsentlig grad letter brugen af brevene, og som enhver læser må være den lærde udgiver taknemmelig for.

OLE FELDBÆK

KEITH HITCHINS: *The Rumanian National Movement in Transsylvania 1780–1849*. Harvard Historical Monographs LXI. Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1969. xi, 316 s. \$ 8.50.

Et vestligt specialstudium indenfor Transsylvaniens historie er en stor sjældenhed. Det er en endnu større sjældenhed, at det lykkes forfatteren af et sådant værk at overvinde blot en del af de talrige barrierer, der lægger sig i vejen for en seriøs forskning på det felt. Det er væsentligt, at de sproglige forudsætninger er i orden som hos Hitchins, da Transsylvanien dengang som nu bebos af tre sprogligt vidt forskellige folkeslag, rumænere, magyarere og saksere. Den næste omtrent uovervindelige hindring er at trænge igennem de århundredgamle kontroverser mellem de nævnte folk i opfattelse af både deres egen og deres fælles historie; dette indebærer bl.a. at kilder og ældre såvel som nyere fremstillinger må læses med skærpet agtpågivenhed. Forf. synes på dette område at have undgået de værste faldgruber.

Den rumænske nationale bevægelse i den omhandlede periode har været et temmelig uopdyrket felt indenfor områdets historie. Transsylvanien var fra 1687 en provins af Østrig og blev styret af et kancelli i Wien, medens den lovgivende myndighed lå hos den lokale landdag, hvor kun magyarere, szekler og saksere var anerkendt som nationer, og rumænerne derfor kun havde indflydelse qua magyariske adelige. Ydermere var de væsentligt mere tilbagestående end den øvrige befolkning. Det er karakteristisk, at deres fåtallige intelligens var gejstlig, men den omstændighed, at en del af deres ortodokse kirke unierede sig med pavestolen, vandt dem en vis velvilje i Wien, hvorfra den begyndende nationale bevægelse blev opmuntret for at svække den adelige landdags position.

Dette er forf.s udgangspunkt, og den følgende fremstilling er velskrevet og nøgtern. Forf. er trængt dybt ind i problemstillingerne takket være ekstensive studier ikke blot i rumænske arkiver, men også i centralarkiverne i Wien og Budapest. Værket opfylder imidlertid ikke alle forventninger hos en kritiker. Afgrænsningen er for snæver. Rumænerne boede jo ikke blot i Transsylvanien, også i fyrstendømmerne Moldau og Valakiet fandtes rumænske statsdannelse under tyrkisk overhøjhed. Rumænerne i disse tre områder følte sig knyttet til hinanden ved deres fælles sprog og delvis fælles kultur og religion. Ønsket om at danne en fælles stat – den dakoromanske tanke – var et ikke ukendt fænomen længe før 1848. Allerede deres første nationale historieskrivere betragtede deres afstamning direkte fra de romerske indbyggere i Dacien som givet og søgte herved at legitimere en historisk ret til Transsylvanien. Forf. forsømmer i denne forbindelse at komme ind på forbindelserne mellem rumænerne i Transsylvanien og Donaufyrstendømmerne.

1848 behandles udførligt og balanceret. De transsylvanske rumænere ønskede ikke union med Budapest, men forlangte selvstyre. Den ungarske regering anså

Stefanskronens territoriale integritet for indiskutabel, hvilket – da Ungarn kom i krig med Østrig – førte til, at rumænerne allierede sig med Østrig for ad denne vej at vinde selvstyre. Men spørgsmålet er, om ikke rumænerne ønsker gik mere vidt, til en selvstændig statsdannelse med Moldau og Valakiet. Dette spørgsmål søges imidlertid ikke besvaret.

Det ville have været nyttigt, om forf. havde vovet sig ind på at stille de forskellige tidligere synspunkter vedr. rumænerne overfor hinanden. Hans bibliografiske vejledning er dog nyttig under alle omstændigheder.

Endelig en cadeau til både forfatter og forlag. For en læser, som har været vant til at se centraleuropæiske navne radbrækket til ukendelighed, er det en tilfredsstillelse at konstatere at det kan lade sig gøre at gengive disse person- og stednavne korrekt. Ikke en trykfejl, det er smukt.

MARTON DE HARTYANI

WALTER MCKENZIE PINTNER: *Russian Economic Policy under Nicholas I.* Ithaca, N. Y., Cornell University Press, 1967. xvi, 291 s. \$ 8.75.

Nikolaj I anses for den mest reaktionære blandt zarerne. Under hans regeringstid dannedes det almindelig kendte billede af Rusland som Europas gendarm. Mindre kendt er den økonomiske politik, som førtes under hans regering. Det er dette aspekt af Nikolajs Rusland, der fremstilles i dette værk, som er både rigt på detaljer og overbevisende konklusioner.

På grundlag af et omfattende kildemateriale rekonstrueres den økonomiske politik i perioden 1825–55. Det var gennemgående en fredelig tid for Rusland, både udadtil og indadtil uden akutte kriser, men alligevel sakkede landet i denne periode afgørende agterud i forhold til de øvrige stormagter i Europa. Hvad var grunden til det? Som udgangspunkt påvises, at det naturligvis ikke var i autokratiets interesse, at landet sakkede agterud, dets problemer skulle jo løses under alle omstændigheder, og zaren hyldede ikke a priori nogen bestemt økonomisk doktrin.

Forf. søger nu ved en systematisk analyse at besvare spørgsmålet. Hvilke optioner har zaren på et givet tidspunkt, og hvad vælger han? Selv om valgmulighederne er begrænsede for et reaktionært regime, så vil forskellene dog løbe op i løbet af årtier, så det er derfor ikke ligegyldigt, hvorledes der vælges. Men i løbet af sin regeringstid valgte zaren og hans rådgivere næsten uvægerlig altid den kurs, der stillede det mindste mål af spændinger i udsigt, de var ikke villige til at løbe nogen risiko for en eventuel økonomisk forbedrings skyld, skønt de var klar over, at mange forhold i Rusland trængte til forbedringer.

Værkets force ligger i, at det er lykkedes så klart at etablere forbindelsen mellem de økonomiske beslutninger og den politiske ledelse, og hvad sidstnævnte angår, tegnes et meget anskueligt billede af et reaktionært system i virksomhed. Konklusionerne rokker dog ingenlunde ved de gængse synspunkter om Nikolaj I's regeringstid. Til forskel fra en stor del af lignende amerikanske universitetspublikationer er værket veldisponeret og tillige skrevet i et læseværdigt sprog.

MARTON DE HARTYANI